

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin Măglocat
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Cho.
Editura Tipo MC, Oradea - 2020

Cartea Mea e și a Ta!

ISSN 2734-6889
ISSN-L 2734 -6889

Colindă nouă (La Crăciunul din anul 1915)

O, dulce înger, ce odat' / Vestita-i pe Mesia,
/Coboară iar din cerul sfânt / Plinind din nou solia!/
Purtând stâlparea de măslin, / În alb veștmânt te-arată /
Și ad-o zarea de senin / În lumea tulburată. /
Pătrunde prin troianul alb / Sub streșini umilite /
Și mângâie copiii orfani / Și mame văduvite. /
Coboară'n câmpii'nsângerăți, / Ce'n vuiet greu cășună /
Și din dușmani fă iarăși frați, / Bland mână'i dempreună./
Și ca prin farmec ăst pământ / În rai se va preface, /
Când vei vesti cu glasu-ți sfânt:/ În lume fie pace! /

Brașov, 25 decembrie 1915 Andreiu Bârseanu

Românul, nr. 283 din 25 decembrie 1915/7 ianuarie 1916, Arad, p. 1

Serbările de Crăciun ale soldaților răniți din Turda¹

**Turda (comitatul Turda-Arieș), 11/24 decembrie 1915 –
Reportaj în legătură cu serbarea organizată de
Reuniunea femeilor române din comitat,
în ajunul Crăciunului,
în cinstea soldaților români răniți
și spitalizați în cele patru spitale militare din oraș**

Miercuri, înainte de Crăciun, la 4 ore p. m., s-au început serbările la Spitalul central. Reuniunea femeilor, în frunte cu prezidenta ei, doamna Lucreția Murășian, era în corpore prezentă, însoțită și de alte doamne și domni români din oraș și jur. De față era, pe lângă personalul spitalului, domnul comite suprem și comisar guvernamental Dr. Betegh Miklós cu doamna. După un scurt serviciu divin și un frumos discurs, ținut de Preonoratul Iovian Murășian, protopop, „despre nădejdea creștinească ca o ancoră a sufletului”, aplicat cu multă iscusință pentru însuflețirea soldaților în războiu și suferințe, făcând o adâncă impresiune asupra publicului, domnișoara Catinca Pătăcean a declamat poezia „Ce zic soldații de Königrätz”, de Ioan Băilă, a fost viu aplaudată pentru iscusința de a tălmăci sentimentul

¹ Extras din Volumul 1: Augustin Țărău, Cristina Liana Pușcaș, Dumitru Noane, *Cu noi este Dumnezeu...* Ed. Primus, Oradea, 2019

românesc atât de elocvent. A urmat apoi împărțirea darurilor, sub conducerea prezidentei, prin membrele alese în acest scop, anume doamnele: Măria Vlăduțiu, presidentă de onoare, Catinca Dr. Moldovan, viceprezidentă, Olimpia Dr. Moldovan, casieră, Eugenia Dr. Rațiu, secretară, Maria Dr. Ciuta, controloră, Lucia Bologa, Susana Trif, Nina Gaia și domnișoara Vitușca Mesaroș, Cornelia Buș din Poiana. Fiecare soldat a căpătat un cozonac alb, simbolic de Crăciun, și câte un pachet conținând o batistă, un pachet de tutun, foite, chibrite, cărți poștale, creioane, mere și o carte de rugăciuni și alte broșuri și la urmă câte-o ceașcă cu rom. Surprins de aceste daruri, directorul spitalului, Dr. Borbély, a exclamat: „**Iarși ne-a întrecut pe noi (Maghiarii) Reuniunea femeilor române**”. La 6 ore s-au continuat serbările la Ceai (ungurește tea – n.n., A.Ț.)

Spitalul No. III din Turda-nouă, unde s-au întrunit și răniții din Spitalul de la liceu și de la No. II, circa 250 soldați. Aici aștepta un public imens, în-frunte cu contesa Bethlen care, drept recunoștință față de Reuniunea femeilor române, a oferit un buchet de flori naturale prezidentei acesteia. Serviciul l-a oficiat Multonoratul domn Nicolae Rațiu, viceprotopop, și răspunsurile le-a dat un grup de câțiva clerici din Blaj și studenți din Turda. A urmat apoi declamarea poeziei, citate deja, de domnișoara Catinca Pătăcean, apoi sergentul Mitru Daraban, din Mischiu, a declamat poezia „La Ivangorod”, de Vâlcean, sergent.

Soldații apoi au cântat mai multe colinzi românești. La urmă a mulțumit Reuniunii preotul reformat Egerházi pentru jertfa și mila creștinească dovedită față de soldați. Terminând acest mic program, s-a făcut distribuirea aceluiași daruri și prin aceleași persoane ca și la Spitalul central și publicul s-a depărtat între viile manifestațiuni de mulțumire și recunoștință a sutelor de soldați.

Correspondent *Românul*, nr. 25 din 4/17 februarie 1916, Arad, p. 6-7

Crăciunul românesc în Praga – în 13 ianuarie 1916

Am să vă raporteze despre o sărbătoare înălțătoare de inimi. Înălțătoare de inimi din mai multe puncte de vedere. Cetitorul rândurilor de față se va convinge în curând despre adevărul celor susținute. Mai întâi de toate, chiar și numai faptul că soldații români au avut puțină sărbătorească nașterea Domnului în orașul Praga, departe de ai lor, în mijlocul acestui război înfricoșat – trebuie să ne mângâie inimile. O licărire de lumină binefăcătoare, în potopul de întuneric răspândit pretutindeni. Orașul Praga ne-a mai dat dovezi de dragoste nouă, Românilor, și cu prilejul expoziției jubilară din 1908, când o deputațiune românească a fost primită cu multă dragoste de populația și reprezentanța orașului. Dacă am fost îndreptățiți să ne așteptăm la aceleași sentimente de prietenie sinceră și acum – așteptările noastre au fost întrecute de ceea ce am experiat. La năcaz se cunoaște prietenia adevărată – prietenia orașului Praga s-a adeverit trainică acum, când nu e vorba numai de năcaz ci de primejdie chiar. Toți străinii cari au contribuit la reușita serbării de Crăciun, cu totul gratuit, ne-au dat o dovadă strălucită despre dragostea lor față de noi. Așa ceva nu se uită. Dar să relatez pe îndelete despre cele petrecute.

În Praga sunt soldați români câtă frunză și iarbă. În Praga este o mână de oameni de inimă, de intelectuali, cari s-au gândit să ofere soldaților noștri de sărbătorile noastre ale Crăciunului puțină hrană sufletească. Zis și făcut. Cât ai bate din palme s-a constituit un comitet ad-hoc și cu câteva probe de cor (vreo 5!), cu câteva contribuții muzicale, de cari va fi vorba mai la. vale, s-a înjghebat un program convenabil, care numai cinste ne-a adus. În după amiaza și în seara zilei de joi, 6 ianuarie, nou, (pre-seara Crăciunului) s-au ținut aceste festivități, în tehnica cehă, în lazaretul mănăstirei de Strahov, în biserica Sfântul Salvator și în Casa reconvașenților, din suburbiul Letna. În tehnica boemă, și în Strasov sau adunat soldații greco-ortodocși, în biserica Sfântul Salvator și în Letna cei greco-catolici. (Deșica – oraș în Polonia – n.n., A.Ț.) Nu-i vorbă, ar fi fost de dorit ca festivitățile să se țină împreună sau – în cazul extrem – să nu colideze în privința timpului. Neputându-se duplica spectacolul, fiecare a fost silit să ia parte numai la una din festivități, mult la două. Poate că ni se va da ocazie să vedem colaborarea preoților noștri de ambele confesiuni cu prilejul sărbătorilor Paștilor (căci vai, tare mi-e teamă că și Paștile le vom ajunge în Praga cu soldătime românească!).

În sala cea mare a tehnicei, frumos împodobită cu brazi miticei puși la dispoziție de baronul de Waldstein, conducătorul spitalului din tehnică, în sala arhiplină de soldați și de oaspeți iubiți, într-o

atmosferă cât se poate de prielnică s-a desfășurat programul festivității soldaților greco-ortodocși. Au fost doi oratori: părintele Nicolae Soșdean (din Lugojel) care a deschis festivitatea, rostind câteva cuvinte simțite, și părintele Dr. Valer Șesan, docent universitar (din Cernăuți), care a pus punctul pe i la sfârșitul festivității, recapitulând simțămintele de cari am fost cuprinși, mulțumind în termeni calzi participanților și colaboratorilor și picurându-ne în inimile noastre încredere în viitor. Cântăreți soliști au avut doi: pe doamna Maria Bojena Dr. Șesan și pe domnul Alexe Odor. Doamna Șesan, o cehă de origine, fiica președintelui Camerei comerciale cehe din Praga, ne-a încântat cu cântece românești (de Brediceanu): a) *Sus, în vârful dealului*, b) *Vino bade iar acasă*, c) *Bagă doamne... apoi Știi tu, bade, și cu o „Ave Maria”*, cu text latinesc. Păcat că publicul nostru ardelean nu cunoaște încă pe doamna Șesan. Bucovinenii au avut fericirea să o asculte de mai multe ori, ca diletantă, pe scena teatrului din Cernăuți. Doamna Șesan a secerat aplauze meritate. Domnul Alexe Odor, funcționar de bancă la „Albina”, pe care îl cunosc sibienii și brașovenii, a cântat cu o voce plăcută și o modestie binefăcătoare *„Cântecul haiducesc”* de Brediceanu și *„Arde-mi-te-ai codru des”*. Aplauze.

Doi domni cehi, domnul Dr. Frida și domnul V. V. Sak, compozitor talentat, au executat, unul la vioară, celălalt la pian, *„Sonatina”* celebrului compozitor ceh Dvorak, apoi *„Doina”* lui L. Wiest. Aplauzele prelungite au tălmăcit mai bine decât ori și ce simțămintele publicului ascultător. A fost o plăcere să ascuți accentele compozitorului ceh și apoi – în nemijlocită apropiere – doina românească.

Pe lângă punctele înșirate până acum, au mai fost trei. Dacă le-am lăsat mai pe urmă nu însemnează că nu le-am dat importanta cuvenită, ci fiindcă vreau să leg de ele numele conducătorului corului improvizat, a părintelui greco-ortodox Laurențiu Curea, din Deva, acum preot militar. Cele trei puncte au fost executate de 25 soldați români de diferite grade. S-a cântat *„Trei păstori”*, *„La nunta din Cana Galilei”* și *„O, ce veste minunată”*. Corurile, în patru voci, au mers bine, cu toate că s-au ținut numai 5 probe de coroane Părintele Curea poate fi cât se poate de satisfăcut cu rezultatul obținut. Dar nu numai corul are să-i mulțumească mult, ci întregă festivitatea, căci nu s-ar fi ținut astfel dacă n-ar fi fost părintele din Deva. Mulțumită entuziasmului domniei sale am ajuns la rezultatul acesta satisfăcător. Domnia sa a fost sprijinit în întreprinderea domniei sale de inimosul filoromân A. Kjecan, profesor în Praga, despre care presa românească va trebui să mai vorbească de aici înainte, de părinte Dr. Șesan și de părintele Soșdean. Dacă festivitatea din tehnică a reușit atât de bine – cea din Strahov n-a rămas îndărăt, ba a întrecut-o, căci, cu toate că a fost același program ca în tehnică, s-au mai adăogat două vorbiri la sfârșit, după cuvintele inimoase ale părintelui Șesan. Vorbirile acestea au fost un punct de forță al serii de Crăciun. Iată de ce au vorbit doi prieteni iubiți ai neamului nostru – abatele Zavoral și profesorul universitar Urban Jarnik. Se putea să lipsească din mijlocul nostru acești scumpi promotori ai limbei noastre, acești adevărați prieteni ai cauzei noastre, se putea să nu colaboreze chiar la serbarea noastră românească? Așa s-a întâmplat că le-am auzit vorba cu bucurie și, dându-le cinstea cuvenită, din toată inima.

Abatele Zavoral, al cărui nume va trebui să-l învățăm de aici înainte și să-l stimăm, a vorbit cum nu vorbesc mulți păstori sufletești. Între cei puțini, între cei aleși, între cei cuprinși de o dragoste mare, desinteresată, este și Măria Sa. Ochii îi străluceau de bucurie când vorbea. Ne saluta în lazaretul mănăstirii Strahov, a cărei căpetenie este. Rostea cuvintele cu atâta simplitate, cu atâta pătrundere față de finețele limbei românești – încât toți, dar absolut toți, au rămas atinși până la lacrimi de dragostea aceasta apostolică a Măriei Sale. Să fi văzut pe răniții de lângă paturile de spital – căci paturile albe, curate, erau înșirate la stânga și la dreapta noastră, să le fi cetit în ochi, în ținuta mâinilor – ai fi cetit la toți dragostea nemărginită pe care o simțesc față de binefăcătorul lor. Ca un adevărat tată sufletesc s-a arătat în mijlocul nostru și ne-am simțit mândri că ne este dat să-i procurăm și noi o bucurie, cât de mică, cu prestațiunile noastre. A vorbit mai apoi iubitul nostru – pot să zic cu drept cuvânt „iubitul” nostru! – profesor universitar Dr. Urban Jarnik. Cu verva proprie domniei sale, cu cuvintele neaoșe românești, ne-a încântat. De-am avea cât mai mulți filoromâni sinceri de talia domnului profesor!

Despre domnul Jarnik s-au scris deja în presa noastră, încât mă simt dispensat să insist aici asupra persoanei domniei sale. Pe lângă abatele Zavoral și Dr. Urban Jarnik, a avut sărbătoarea noastră de Crăciun și alți oaspeți iubiți. Între alții am remarcat, la una sau la cealaltă serbare, pe colonelul A. Frandetzky (cu doamna) și pe vicecolonelul Katzander (cu doamna) – ca reprezentanți oficioși ai armatei comune, apoi pe superiorul militar Wonesch, pe baronul de Waldstein, pe doamna Urban Jarnik, cu fiica

domniei sale și nora, doamna Dr. Jarnik junior, pe tânărul scriitor, profesor A. Krečan, pe compozitorul ceh Weiss, pe profesorul macedonean Dr. Staca etc. Între oaspeții din biserica Sfântul Salvator și din Letna mi se spune că au fost: abatele Zavoral, principesa Iosefina de Lobkowitz, contesa Elisabeta Thun, directorul universității teologice boeme, mai mulți profesori și preoți.

Preotul greco-catolic Emil Habor și-a câștigat merite cu aranjarea programului festivității. Programul s-a compus din vecernia (cu acompanierea muzicii militare), dintr-o predică ocazională, avântată, din 3 colinde cântate de câțiva soldați (*Trei crai, O ce veste... și Patru păstori*). După fiecare colindă a executat muzica militară cântece bisericesti. Prima zi de Crăciun a ținut fiecare confesiune serviciu bisericesc. Mii de soldați au luat parte – ascultând cuvintele de îmbărbătare ale preoților lor. Cu muzica militară în frunte, au parcurs apoi soldații români străzile orașului Praga, până la cazarmă – mulți erau îmbrăcați în haine nouă, gata să plece pe câmpul de luptă, în „Marschkompagnie”. Parcă văd și acum tabloul: podul de peste râul Vltava plin de soldați români, trecând spre Hradșin în pas apăsător. Câte sate românești, câte cătune se gândeau acum la flăcăii și tații aceștia cari au să moară – unii – cine știe pe cari meleaguri! Dar muzica cânta marșuri și atmosfera era încărcată cu ceva sărbătorească, încât îți înăbușezi jalea din suflet și lăsați să te cuprindă duiosia cântecelor ascultate în prețiu, ritmul celor „*Trei păstori*” sau a minunatei melodii „*O, ce veste minunată*”. Și lacrima ți se oprea pe geană... Soldații aceștia erau fericiți că li s-a dat puțină sărbătorească, cel puțin în parte, sărbătorile Crăciunului... Dar mai are serbarea de acum și o însemnătate mai mare.

Este – după cum mi se spune – **prima manifestare în public a Românilor în Praga**. De aceea numai bucura ne putem. Părintele Curea a primit o răsplată din partea autorităților militare (Die beste belobende Anerkennung im Namen des Allerhöchsten Dienstes: „*Cea mai lăudabilă recunoaștere în numele Celui mai Înalt Serviciu*” – n.n., A.Ț.) care s-a publicat și în ordinea de zi a regimentului. Răsplata, aceasta pentru cele prestate, este binemeritată, deoarece munca depusă de domnul părinte este, de fapt, lăudabilă. Să auzim tot astfel de vești din Praga!

Poate se bucură unul sau altul din cetitori să știe cine a cântat în coroane. Iată numele lor:

Gheorghe Baboie, funcționar la „Albina”,
 Gheorghe Bidu, absolvent de comerciale,
 Pavel Birț, absolvent de comerciale,
 Gheorghe Borcoman, învățător,
 Virgil Buzea, student, clasa VII gimnaziu,
 Ioan Bratu, student comercial,
 Septimiu Brotea, student, clasa VII gimnaziu,
 Nicoiaie Cornea, student comercial,
 Simion Curea, candidat de învățător,
 Gheorghe Drăghiciu, meseriaș,
 Gheorghe Furnică, absolvent de școală comercială,
 Gheorghe Furnică Costi, absolvent de școală comercială,
 Gheorghe Gociman, teolog curs I,
 Gheorghe Giuvelca, funcționar la „Albina”,
 Gheorghe Halmaghi, econom,
 Gheorghe Lincu, învățător,
 Ioan Muscalu, absolvent de comerciale,
 Vasile Mesotă, riguros în drept,
 Vasile Negutiu, profesor la Gimnaziul din Brașov,
 Alexe Odor, funcționar la „Albina”,
 Gheorghe Rusu, pedagog curs II,
 Stelian Rusu, funcționar de bancă,
 Dr. Valer Șesan, profesor de teologie,
 Emil Teacă, student pedagogie curs II,
 Ioan Taus, zidar.